

Куцик Петро Олексійович,
*д.е.н., професор, ректор, професор кафедри обліку,
контролю, аналізу та оподаткування,
Львівський торговельно-економічний університет,
м. Львів, Україна*

ЗВІТ З УПРАВЛІННЯ І КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ВИМОГИ СЬОГОДЕННЯ

Сучасна ідеологія ведення бізнесу та підготовки корпоративної звітності, підтримується інвестиційним середовищем і прихильниками сталого розвитку, що передбачає застосування комплексного й інтегрованого підходу до оприлюднення інформації. Більшість публічної корпоративної звітності є досить обмеженим каналом комунікації менеджменту компаній з стейкхолдерами, так як містить, переважно, “минулу – історичну” інформацію і не дає вийти за межі ретроспективи. Водночас інша інформація не подається (наприклад, соціальну складову бізнесу, перспективи розвитку, вплив специфічних ризиків на стратегію і функціонування тощо). Це заважає зацікавленим сторонам аналізувати різні аспекти роботи компанії та приймати відповідні рішення, а також розуміти її місію в суспільстві.

Враховуючи такі вимоги Європейським парламентом і Радою Європи 26.06.2013 р. було прийнято Директиву 2013/34/ЄС [1] про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність і пов’язані з ними звіти певних типів компаній, якою започатковано звіт про управління. А 22 жовтня 2014 р. було прийнято Директиву 2014/95/ЄС, яка внесла поправки до Директиви 2013/34/ЄС про розкриття нефінансової та різної іншої інформації деякими великими підприємствами і групами [2]. У відповідності до зазначених директив 5.10.2017 р. були внесені зміни до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [3], за якими у 2019 році вперше вітчизняні підприємства почали складати *звіт про управління*, подання якого не поширюється на малі та мікропідприємства.

Проте, інтегровану звітність можуть складати й оприлюднювати без обмежень як малі, так і мікропідприємства, а її складовою може бути звіт про управління. Зазначене спонукає удосконалювати бізнес-моделі компаній. Ключовими поняттями, які визначають зміст бізнес-моделі, є бізнес-логіка процесів створення цінності та стейкхолдерів (зацікавлених сторін), для яких, власне, й створюється цінність. Бізнес-модель відображає також архітектуру доходів, витрат і прибутків, пов’язаних з створенням цінності [4, с. 173].

У процесі формалізації бізнес-моделей і їх оприлюднення у річній звітності компаній є чимало проблем. Одна з них стосується оприлюднення інформації, яка зачіпає інтереси третіх сторін або загрожує розголошенням інформації про бізнес. Зокрема, одним з аспектів бізнес-моделі, який для компанії важливо повідомити публічно, стосується довгострокових відносин з покупцями і постачальниками, показників їх лояльності тощо. Налагодження таких відносин

є необхідною умовою успішного розвитку підприємств, але їх зміст не завжди можна викласти у вигляді формальної бізнес-моделі.

Інший аспект відображення бізнес-моделей у публічній річній звітності підприємств стосується рівня їх оприлюднення. Стратегічний рівень передбачає, що за допомогою бізнес-моделі буде продемонстровано, в яких секторах бізнесу чи на яких міжнародних ринках працює компанія. Тактичний (операційний) рівень бізнес-моделі визначає подання дещо іншої інформації: плани компанії, наявні ресурси, чинники забезпечення фінансової стійкості та прибутковості тощо.

Бізнес-моделі поки що не мають належного застосування у вітчизняній обліковій практиці як підготовка різних нефінансових звітів, таких як звіти про прогрес (COPs), про сталий розвиток (за стандартами GRI 3 або GRI 4), про соціальну відповідальність тощо. Усі нефінансові звіти компанії готують добровільно відповідно до їх стратегії корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та політики вищого керівництва з питань відкритості та прозорості бізнесу. Але це не стосується, як було зазначено вище, звіту про управління, який повинні складати великі та середні підприємства.

Реалії вітчизняної практики свідчать, що складання звітів про управління “нав’язали” бухгалтерським службам – у багатьох випадках для “галочки” і виконання норми регулятора. Такий підхід відмінний від європейського підходу, де нефінансові звіти готуються разом з топ-менеджерами, комунікуються ними серед співробітників і зовнішніх стейкхолдерів. Разом з тим, вітчизняні підприємства починають шукати сенс у нефінансовій звітності, переходячи від просто оприлюднення показників до концептуальних питань. Наприклад, компанії “Ашан”, “Астра” і “Нова пошта” ставлять питання: “Чому вони звітують про соціальну відповідальність і хто є клієнтом цього інформаційного продукту, а також, які цілі компанія ставить перед собою у процесі підготовки та оприлюднення звіту?” Нефінансовий звіт – це репутація, підвищення довіри, це інвестиції тощо.

Зазначене свідчить про зростання корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Моделі КСВ у різних країнах помітно відрізняються. Фахівці у цій сфері виділяють британську, європейську, американську, канадську та японську моделі. Враховуючи ситуацію в національній економіці для України найбільш доцільною є британська модель КСВ. Вона характерна для Великої Британії і країн Центральної Європи – Франції, Австрії, Німеччини. Відмінними ознаками моделі є широке залучення незалежного консалтингу та участь уряд у країні в розвитку КСВ, яскраво виділена ініціативність бізнесу у впровадженні принципів КСВ та інше. Найголовніше, низка законодавчих актів встановлює пільговий режим оподаткування для компаній, які провадять свій бізнес соціально відповідально.

Важливим це є, коли епідемія коронавірусу стала стресовим фактором для бізнесу, державного сектору та суспільного життя. Для соціально відповідального бізнесу такі виклики є тестом на життєздатність і можливість успішної адаптації до нових умов. Особливої ваги набувають фактори дієвості стратегій, тактик і механізмів управління, спроможності менеджменту

підприємств забезпечувати стійкість до непередбачуваних зовнішніх несприятливих чинників. Конкурентної переваги в цьому напрямі отримують підприємства, що покладаються на сталий розвиток, як концепцію, що передбачає баланс між економічними, соціальними факторами та впливом на довкілля, а також враховує інтереси майбутніх поколінь.

На фоні вимушеної оптимізації, скорочення багатьох витрат і посиленої боротьби за виживання на ринку комунікація досвіду попередження поширення боротьби з коронавірусом у нефінансовій звітності, що часто сприймається в національній практиці, як неважлива потреба, може стати цінним інструментом у формуванні іміджу підприємства (компанії). Повне розкриття інформації у звіті про управління за 2020 рік про те, як підприємство впоралось із наслідками епідемії коронавірусу сприятиме залученню “адекватних” інвесторів, лояльності співробітників і місцевих громад. Вчасне та ефективне звітування дозволить виявити недоліки та слабкі місця у внутрішніх процесах підприємства і заповнити пробіли у публічних комунікаціях.

У Методичних рекомендаціях зі складання звіту про управління визначено десять елементів структури звіту. На наш погляд, враховуючи зазначену ситуацію, структуру звіту доцільно доповнити елементами: соціальні програми з підтримки працівників і територіальних громад в умовах кризи і пандемії; управління ризиками в умовах пандемії і невизначеності. Також доцільно було б розробити підприємствами низку внутрішніх документів, що дадуть змогу визначали ними порядок управління ризиками, серед яких: Методика і Регламент управління специфічними ризиками, Політика управління ризиками інформаційної безпеки.

Зрозуміло, що висвітлення різних управлінських заходів у нефінансовій звітності, зокрема у звіті про управління, можна використати як для обміну досвідом, так і для демонстрації конкурентних переваг підприємства у досягненні цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC [Electronic resource]. URL: <http://www.oroc.pt/fotos/editor2/diretivacont.pdf>.
2. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups [Electronic resource]. URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2014:330:FULL&from=EN#L_2014330.EN.01000101.doc.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Electronic resource]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
4. Teece D. J. Business Models, Business Strategy and Innovation. Long Range Planning. 2010. Vol. 43. P. 172–194.
5. Методичні рекомендації зі складання звіту про управління: наказ Міністерства фінансів України № 982 від 7.12.2018 р. [Electronic resource]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text>.